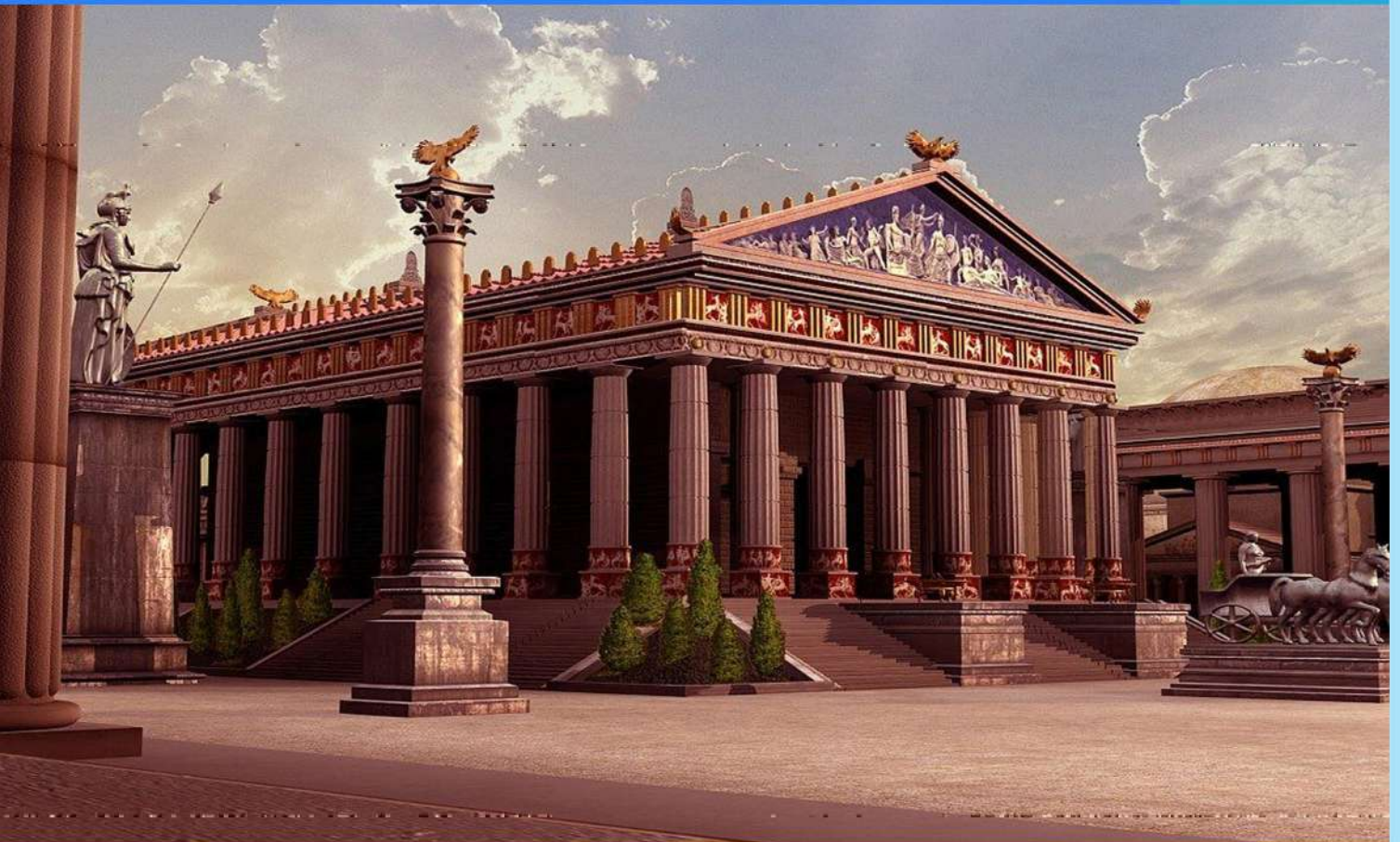

ВІСНИК НАУКИ

ВИПУСК № 23

Міжнародний науковий журнал

journal.science-bulletin.org

Рига, Латвія 2021

ISSN 0236-4115

Міжнародний науковий журнал

«ВІСНИК НАУКИ»

№ 23

(щомісячний / щотижневий науковий журнал)

В журналі висвітлюються актуальні теоретичні та практичні проблеми розвитку науки, територій та суспільства. Представлені наукові досягнення вчених, викладачів, фахівців-практиків, аспірантів, здобувачів, магістрантів та студентів науково-теоретичного, проблемного або науково-практичного характеру.

Призначено для викладачів, аспірантів та студентів, для всіх, хто займається науковими дослідженнями в області інноваційного розвитку науки, територій та суспільства.

Статті, що надходять до редакції, рецензуються, публікуються в авторській редакції.

Автори несуть відповідальність за зміст статей, за достовірність наведених у статті фактів, цитат, статистичних та інших даних, імен, назв та інших відомостей, а також за дотримання законів про інтелектуальну власність.

Думка редакції може не збігатися з думкою авторів матеріалів.

Головний редактор журналу:

РАССКАЗОВА ЛЮБОВ ФЕДОРІВНА

Головний редактор: Рассказова Любовь Федорівна

Адреса видавця (редакції): Рига, Латвія

Операційний офіс: Одеса, Україна

<https://journal.science-bulletin.org/home>

ISSN 0236-4115

Дата виходу в світ:

09.05.2021 р.

Періодичне

електронне наукове видання

ЗМІСТ (CONTENT)

ГУМАНІТАРНІ НАУКИ (HUMANITARIAN SCIENCES)

Махмудова Ф.Х., Бауаєв К.К. РОМАН Ф. М. ДОСТОЕВСКОГО «ПОДРОСТОК»: ТЕМА ВОСПИТАННЯ.....	4
Молдамұрат Қ.Н., Абдибапова А.Б., Рахметов А.М. КЕЙС ТОО «ЖЕЛЕЗНЫЙ ДРОВОСЕК»	11

ЕКОНОМІЧНІ НАУКИ ТА МЕНЕДЖМЕНТ (ECONOMIC SCIENCE & MANAGEMENT)

Amangeldinova M.K., Balgabayeva V.T. FORMATION OF PROFESSIONAL QUALIFICATIONS OF SERVICE PROVIDERS TO FOREIGN TOURISTS	15
Айдарбекова К.А. КЛАСТЕРЛІК ҚҰРЫЛЫМДАР ШЕҢБЕРІНДЕ ШАҒЫН ҚАЛАЛАРДЫ ДАМЫТУДЫҢ МЕМЛЕКЕТ ЭКОНОМИКАСЫНДАҒЫ РӨЛІ.....	19
Гордієнко Наталія Іванівна ВАРТІСНИЙ АСПЕКТ ОЦІНКИ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА	24

ТЕХНІЧНІ НАУКИ (TECHNICAL SCIENCE)

Әлібаева Ә.Қ., Каримбаева Ж. ЖИҢАЗКӘСПОРНЫНДА WMS (ҚОЙМАНЫ БАСҚАРУ ЖҮЙЕСІ) ИНТЕГРАЦИЯСЫ	35
Tangzharykova M.G., Korbossyn L.S. RESEARCH AND DEVELOPMENT OF AN INFORMATION SYSTEM FOR REGULATION OF RESIDUAL GOODS	40

МЕДИЧНІ НАУКИ (MEDICAL SCIENCE)

Шостак Любов Генадіївна, Мільський Віталій Ігорович ШЛЯХИ ПОДОЛАННЯ ПРОБЛЕМАТИКИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАСЕЛЕННЯ ПАРАФАРМАЦЕВТИЧНИМИ ТОВАРАМИ	45
---	----

ГУМАНІТАРНІ НАУКИ (HUMANITARIAN SCIENCES)

УДК 1

Махмудова Ф.Х.

Кабардино-Балкарский государственный университет
им. Х.М. Бербекова
(г. Нальчик, Россия)

Научный руководитель:

Бауаев К.К.

Кабардино-Балкарский государственный университет
им. Х.М. Бербекова
(г. Нальчик, Россия)

**РОМАН Ф. М. ДОСТОЕВСКОГО «ПОДРОСТОК»:
ТЕМА ВОСПИТАНИЯ**

***Аннотация:** в романе воспитания Достоевского мы не находим биографического, хронологического изложения событий. Форма романа воспитания призвана помочь передать глубину и динамику изучаемого явления - процесс становления личности человека. Поэтому художественные средства романа воспитания должны отражать новую грань освещения душевного мира человека. Через воспоминания «Подростка» мы узнаем о значении самых важных факторов в формировании героя.*

***Ключевые слова:** воспитание, творчество, принципы поэтики, уникальность, роман, процесс, становление, личность, человек, подросток.*

Романное творчество Ф.М. Достоевского стоит особняком во всей мировой литературе. На всех его произведениях лежит печать мощной индивидуальности, пробивающей свой особый путь. Именно поэтому роман писателя воспринимается как уникальное явление в области жанра,

предполагающее совершенно особый принцип художественного построения. В современном литературоведении пятикнижие писателя выступает как единый метатекст, одно великое творение художника, все романы которого объединяются общими принципами поэтики, что и обуславливает актуальность темы.

Пытаясь обнаружить секрет уникальности романа Ф.М. Достоевского, ученые подходят ко всем произведениям пятикнижия с одной меркой, укладывая каждый роман в одну универсальную матрицу, форму некоего метажанра.

М.М. Бахтин объединил все признаки романа одним принципом изображения - полифонизмом, в его понимании роман писателя – полифонический [1]. Другие писатели увидели в произведении писателя роман-трагедию, и даже назвали роман Достоевского идеологическим.

Таким образом, происходит унификация уникальных жанровых отчаяний каждого романа, все пять романов зрелого Ф.М. Достоевского оцениваются однозначно, однопланово. В современном литературоведении слабо освещен вопрос о жанровой дифференциации произведений Достоевского [3].

В «Подростке», исследователи видят черты романа-трагедии, философско-социального романа. Важно, что называет объединяющую все эти особенности жанровую форму романом воспитания. Столь особенная жанровая природа, считает исследователь, вызвана важными художественными задачами задачи. Форма романа воспитания призвана помочь передать глубину и динамику изучаемого явления - процесс становления личности человека. Поэтому художественные средства романа воспитания должны отражать новую грань освещения душевного мира человека.

В романе выделяется три взаимодействующих временных пласта, соответствующих трем ступеням формирования личности: прошлое героя, его детство, которое обусловило сложный, противоречивый психологический строй личности Аркадия; вступление на поприще, то есть реальное, романное время, перебиваемое ретроспекциями; здесь Подросток сталкивается с жизнью,

освобождается от пут прошлого, преодолевает себя: время, вынесенное за пределы романа, то есть та (также меняющаяся) точка зрения, которой достигает герой в процессе перевоспитания и осмысления событий, происшедших с ним, и с которыми он освещает реальное время. Хронологическая последовательность изложения событий психологической жизни заменена системой сосуществования временных пластов.

Главной коллизией, приводящей в движение психологическую жизнь Подростка, называет состояние отчуждения от окружающего общества. Подросток поставлен автором как личность, вырванная из действительных общественных связей, но имеющая тенденцию устанавливать «отношения» со своей социальной группой посредством фиктивного самоутверждения, реализующегося в абстрактных, отчужденных формах.

Роман «Подросток» - одно из звеньев истории развития жанра романа воспитания в мировой литературе. Ф.М. Достоевский в переходную эпоху российской истории (70-е годы XIX столетия) создает свой роман не случайно. В период расшатанных нравственных ориентиров важно было рассмотреть процесс формирования личности современного человека, выделить те ценности, которые могут направить Россию к совершенному развитию. Роман писателя укладывается в систему основных художественных законов, по которым построен классический роман воспитания.

В центре повествования - судьба главного героя, поэтому «Подросток» можно назвать одногеройным романом [2].

Подобно всем героям романа воспитания, «Подросток» не является активным участником событий, не совершает решительных действий. Главный мотив поведения «Подростка», подобно всем героям романа воспитания, вызван желанием познать окружающее. Поэтому сюжетная линия складывается параллельно процессу наблюдения героем происходящих событий, впитыванию впечатлений, эмоциональному их переживанию. Герой анализирует все увиденное, в ходе романа приобретает душевный опыт [7].

Специфика конфликта романа воспитания проявляется и в «Подростке». Он состоит в противопоставлении двух состояний: знания и незнания, неосведомленности и душевного опыта. Взятый курс на изображение изменения человеческого сознания обрисовывают общую цель для авторов романа воспитания. Но средства к достижению этой цели и способ изображения отличают Достоевского от авторов традиционного романа воспитания. Писатель избирает совершенно новый, экспериментальный подход в изображении движения сознания. Процесс воспитания в «Подростке» - предмет рефлексии самого героя. В романе «Подросток» герой рассказывает о своем воспитании и пытается осмыслить его. Аркадий сам наблюдает собственное духовное становление.

В романе воспитания Ф.М. Достоевского объективные законы внутреннего роста человека неотделимы от его самосознания. В какой мере он осознает сам себя, в такой мере изображается автором. Автор осведомлен о законах развития своего героя. Но объективность изображения проявляется в том, что он всеми доступными художественными средствами заставляет его проявлять свое самосознание, собственный взгляд на мир, восприятие мира через свою шкалу ценностей, через самоощущение. Герой показан как самостоятельно раскрывающаяся личность. Автор предоставляет герою максимальную степень свободы в проявлении изменений героя. Через самораскрытие, острое ощущение новых характеристик в своем сознании, самостоятельную их фиксацию наиболее полно, достоверно, точно воспроизводится процесс воспитания человека [5].

Поднимаясь на новый уровень осмысления романов Ф.М. Достоевского, нам необходимо увидеть те горизонты, которые открывает каждая жанровая форма, раскрыть новый уровень содержания данной жанровой модели, особый ракурс освещаемой действительности, обнаружить новый смысл поэтических средств, ибо «исходить поэтика должна именно из жанра».

В романе «Подросток» изображен сам момент перехода в развитии сознания героя. Причем автор романа пытается предоставить герою свободу

выражения своего сознания. Достоевский старается приблизиться к самому моменту изменения, которое может продолжаться всего лишь мгновенье, и показать его через самораскрытие подростка, через его собственное ощущение этого изменения [8].

Воспоминания, воспроизводимые на определенном этапе развития подростка, прокладывают проекции в события прошлого, показывают, что во многом изменения Аркадия в настоящий момент объясняются сложившимися в прошлом психологическими комплексами. Через воспоминания показаны сильнейшие впечатления, которые проложили первые пути в формировании сознания Аркадия. Через воспоминания Подростка мы узнаем о значении самых важных факторов в формировании героя - о твердом, крепком нравственном впечатлении о своей матери, об унижениях «незаконнорожденного» мальчика, об обидах в пансионе. Характер включения воспоминания о своем отце помогают выделить интересные наблюдения писателя в области психологии развития [6].

Таким образом, мы приходим к выводу, что содержание всего романа воспитания Ф.М. Достоевского, всех его художественных форм очень концентрированное. Писатель не рассредоточивает все содержание по этапам развития действия, но концентрирует в каждой художественной форме сжатое, полное многозначности, содержание, раскрывая которое, мы проводим проекции ко многим событиям истории героя, строим каркас его психологической жизни.

Роман Достоевского необыкновенно актуален в наши дни. Прежде был хоть скверный, но порядок, сейчас никакого можно отнести и к нашему времени. Поэтому современный читатель, вчитываясь в роман воспитания, переживает ощущение душевной обеспокоенности, поиска нравственного начала.

Мы не случайно обратились к изучению романа «Подросток». В науке не существует работы, в которой это произведение писателя сопоставлялось бы с традиционным жанром романа воспитания в мировой литературе.

СПИСОК ЛИТЕРАТУРЫ:

- Бахтин М.М. Роман воспитания и его значение в истории реализма // Вопросы литературы и эстетики. М., 1986. - С. 186-237.
- Бурсов Б.И. «Подросток» роман воспитания // Аврора. - 1971. - №11. - С. 64-71.
- Воспоминания как элемент поэтики романа воспитания (на материале романа Ф.М. Достоевского "Подросток") // Сборник научных работ аспирантов. Челябинск: Изд-во ЧГПУ, 1999. - С. 150-153.
- Время в романе Ф.М. Достоевского "Подросток" // Вестн. Челяб. ун-та Челябинск: Изд-во ЧелГУ, 1999. - С. 100-109.
- Гайжюнас С. Роман воспитания. Динамика жанровой структуры. Вильнюс: Шауляский пед. ун-т им. К. Прейкшасе, 1984 г. 52 с.
- Кирпотин В.Я. Жанровое своеобразие романа "Подросток" // Кирпотин В.Я. Мир Достоевского. Статьи, исследования. -М., 1983.
- Комарович В.Л. Роман Достоевского "Подросток" как художественное единство // Достоевский. Статьи и материалы. Сборник 2. Л.; М.: Мысль, 1924. - С.31-70.
- Митюрёв С.Н. Проблема подростка в творчестве Ф.М. Достоевского 1870-х годов. Дисс. канд. филол. наук.- Тарту, 1988.

Makhmudova F.K.

Kabardino-Balkarian State University
(Nalchik, Russia)

Scientific adviser:

Bauaev K.K.

Kabardino-Balkarian State University
(Nalchik, Russia)

**«THE RAW YOUTH» OF DOSTOEVSKY:
THE EDUCATION TOPIC**

***Abstract:** in the novel of Dostoevsky's upbringing, we do not find a biographical, chronological presentation of events. The form of the upbringing novel is designed to help convey the depth and dynamics of the phenomenon being studied - the process of the formation of a person's personality. Therefore, the artistic means of the novel of education must reflect a new facet of illumination of the mental world of a person. Through the memories of *The Teenager*, we learn about the importance of the most important factors in the formation of the hero.*

***Keywords:** education, creativity, principles of poetics, uniqueness, novel, process, formation, personality, person, teenager.*

УДК 1

Молдамұрат Қ.Н.

Казахстанский университет
(Республика Казахстан)

Абдибапова А.Б.

Казахстанский университет
(Республика Казахстан)

Рахметов А.М.

Казахстанский университет
(Республика Казахстан)

КЕЙС ТОО «ЖЕЛЕЗНЫЙ ДРОВОСЕК»

Аннотация: в статье рассматривается кейс ТОО «Железный дровосек».

Ключевые слова: сотрудничество, ТОО, кейс.

Временное направление: перспективное, с возможностью вносить изменения в учетную политику исходя из сложившейся ситуации;

Точка отсчета: 14 ноября 2019 года;

Проблема:

А) прекращение сотрудничества с иностранными партнерами;

Б) спрос на утерянный товар

Главный герой: Александр Шенон, владелец ТОО «Железный дровосек»

Второстепенные герои: Светлана Шенон, Кирилл Славкин

14 ноября 2019 года мистер Александр Шенон, владелец ТОО «Железный дровосек», занимающаяся реализацией и производством детских игрушек, был извещен, что в цеху по производству игрушек произошел пожар и большая часть

материалов и оборудования для производства мягкой игрушки (ткани и наполнители) сгорели. Тем не менее деревянные изделия остались целы, так как огонь до них не добрался. Пострадавших нет. Главный бухгалтер Светлана Шенон, жена А.Шенона и бухгалтер – фрилансер рассчитывают принесенный пожаром ущерб. Причина пожара выясняется, но есть подозрения, что этот случай был подстроен конкурентами ТОО «Плюшевый мишка».

ТОО «Плюшевый мишка» является дочерней организацией АО «Простоквашино», занимающейся производством и реализацией детских игрушек. А материнская организация занимается производством и продажей одежды, в том числе детской.

С начала 2000х годов Александр Шенон занимался челночной торговлей разных товаров. В 2004 году познакомился и женился на Светлане и в 2006 году у них родилась девочка Роза. С того момента Александр решил заняться перепродажей детских игрушек. Александр имея способности к рукоделию в 2010х годах начал создавать свои авторские деревянные игрушки. После чего в середине 2013 года открыл небольшой цех, продолжая параллельно заниматься перепродажей игрушек из заграницы. В цеху изначально работали 3 человека, не включая самого владельца, которые помимо деревянных игрушек создавали и мягкие игрушки. К 2016 году он успел собрать достаточную сумму денег для преобразования своей правовой формы в командитное товарищество с единственным вкладчиком в лице Тимофея Распутина, отца Светланы Шенон. Штаб-квартира организации находилась в городе Алматы.

Преимуществом ТОО «Железный Дровосек» было наличие магазинов в центре города, с достаточной проходимостью людей. Также в магазинах была возможность играть с игрушками на территории магазина, не покупая его. Из-за чего доход компании рос и в начале 2018 года было решено открывать магазин в Астане. К этому времени цех разросся и численность работников цеха составлял 23 человека, поэтому импорт ряда игрушек не представлялся необходимым. А численность работников торгового зала составляла 30. Также

штатним співробітником були 2 маркетолога, 1 бухгалтер і 1 бухгалтер-фрилансер для складання звітів і форс-мажорних ситуацій, 1 розробник і веб-дизайнер сайту. В кінці 2018 року був розроблений сайт компанії з можливістю замовлення і доставки в будь-яку точку світу. Після розробки сайту впізнаваність бренду стала більше в зв'язі з чим почали з'являтися і оптові замовлення, що дало початок експорту в ряд країн СНГ.

На форумі молодих підприємців 10 травня 2017 року Олександр Шенон і генеральний директор компанії ТОО «Плюшевий мишка» Кирилл Славкин зустрілися. І після цього в магазинах останнього теж з'явилася можливість дітям грати іграшками на території магазину без його викупу. По цьому приводу наш головний герой нічого не підприємляв, хоча була можливість.

Також 29 жовтня 2019 року до А. Шенона дійшли слухи, що компанія «Плюшевий мишка» володіє клієнтською базою зарубіжних партнерів «Железного Дровосека». Але в цей раз Шенон вирішив переконатися в цьому, тому що кілька іноземних партнерів відмовилися з ним співпрацювати. В зв'язі з чим Олександр вирішив зв'язатися з ними. В ході розмови з'ясувалося, що з ними недавно зв'язувався Кирилл Славкин, і тепер вони вирішили співпрацювати з ними. Так як компанія більш солідна, к тому ж є можливість поставки дитячої одягу.

К кінцю 15 листопада 2019 року, в ході сімейного вечерю Светлана, недавно прийшла з роботи, повідомила своєму чоловіку, що була розрахована сума збитку, нанесена пожегою, і вона склала 7 925 000 тенге. Також було з'ясовано, що причиною пожеги є підпал фарб для дерев'яних іграшок, який зберігався поруч з складом для м'яких іграшок. Але особу, що скоїла пожегу поки не встановили, і поліція веде розслідування. Светлана висказалася, по цьому приводу, що навряд чи ця особа встановлять.

После всего произошедшего Александр Шенон решил обратиться в суд. И на следующий день в «Железный Дровосек» поступил крупный заказ на сумму 5 000 000 тенге на мягкие игрушки от партнера из России.

СПИСОК ЛИТЕРАТУРЫ:

- Бригхэм, Ю. Финансовый менеджмент. Экспресс-курс / Ю. Бригхэм, Дж. Хьюстон. - М.: Питер, 2016. - 592 с.
- Крейнер, Стюарт Планета МВА. Бизнес-школы. Взгляд изнутри / Стюарт Крейнер, Дзэ Дирлов. - М.: Олимп-Бизнес, 2003. - 256 с.
- Полковников, А. В. Управление проектами. Полный курс МВА Уцененный товар (№1) / А.В. Полковников, М.Ф. Дубовик. - М.: Олимп-Бизнес, 2013. - 538 с.
- Собел, Мило Введение в МВА / Мило Собел. - М.: Эксмо, 2003. - 400 с.
- Харви, Маккей Курс МВА по продажам в реальном мире / Маккей Харви. - М.: Попурри, 2012. - 356 с.

Moldamrat K.N.

Kazakhstan University
(Republic of Kazakhstan)

Abdibapova A.B.

Kazakhstan University
(Republic of Kazakhstan)

Rakhmetov A.M.

Kazakhstan University
(Republic of Kazakhstan)

THE CASE LLP "IRON WOODEN"

Abstract: the article examines the case of the IRON WOODEN LLP.

Keywords: cooperation, limited liability partnership, case.

ЕКОНОМІЧНІ НАУКИ ТА МЕНЕДЖМЕНТ
(ECONOMIC SCIENCE & MANAGEMENT)

УДК 330.1

Amangeldinova M.K.

master student of the Department of Tourism
Eurasian National University L. N. Gumilyova
(Kazakhstan, Nur-Sultan)

Balgabayeva V.T.

cand. econom. sci., Acting Professor of the Department of Tourism
Eurasian National University L. N. Gumilyova
(Kazakhstan, Nur-Sultan)

**FORMATION OF PROFESSIONAL
QUALIFICATIONS OF SERVICE PROVIDERS
TO FOREIGN TOURISTS**

***Abstract:** the study examines the importance and role of qualified specialists in the field of tourism. Considered the main elements that included in the tourist package for foreign tourists. In addition, it was conducted review of organizations serving foreign tourists. Information has been collected on the formation of professional qualifications of service providers for foreign tourists.*

***Key words:** tourism, foreign tourists, qualified specialists, tourism organizations*

Foreign guests are served from the moment of making a call to the hotel or writing an application for booking a room. The operating system of the service and the reception of tourists can be considered in the following stages:

- reception, registration and accommodation of guests;
- accommodation and meals (cleaning of rooms);
- provision of additional services to residents;

- final calculation and registration of flights.

The services to be performed, such as pre-location request, settlement registration, settlement for accommodation and services, departure registration, are carried out in the guest registration and accommodation section. Guests staying at the hotel can be served by hotel employees (booking Department, reception, etc.) and employees of other enterprises (retailers, hairdressers, medical centers, etc.). The main services of the reception service are: booking places in the hotel, registration and accommodation of tourists, making payments during the departure of guests, providing various information. Orders from customers are sent primarily to the booking department or guest registration department. They can be received via email, work phone, and other means of communication. This type of service is designed for the guest at the entrance to the hotel, so that it is convenient for him. At the same time, there will be no difficulties in working with documents in the Registration Department [1, p. 40]. When booking in advance, the registration process reduces the time, since the customer's data is already known to the employee.

The next part of the operational process is the reception desk. It consists of meeting with the client, registering, issuing a key and, if necessary, moving to the number. There can be two types of accommodation: at the airport or at the train station (at a long distance); located in the immediate vicinity of the hotel or lobby. A meeting on remote roads will allow you to get acquainted with guests, develop or adjust the service program, and talk about the hotel and the services provided. This mutual agreement is mutually agreed upon when booking a room in advance [2, p. 117].

When registering a guest at the hotel, you will be charged the cost of booking, additional payment for various services at the hotel. After that, the hotel employee fills out a business card, i.e. a guest card, indicating the guests' stay, number and period of stay. A special document that gives the right to enter the hotel and the key to the room are issued to the guest. After registration is completed, the Messenger will escort the guest to the number assigned to him. In the presence of hand luggage, it assists in the transportation of cargo [3, p. 285].

Any tourist, when traveling abroad, first of all, goes to travel agents and tourist operators. Service providers of this group will be able to fully prepare the tourist for the trip. First of all, the documents are issued. Then a tourist package will be organized. The tour package includes elements from Figure 1.

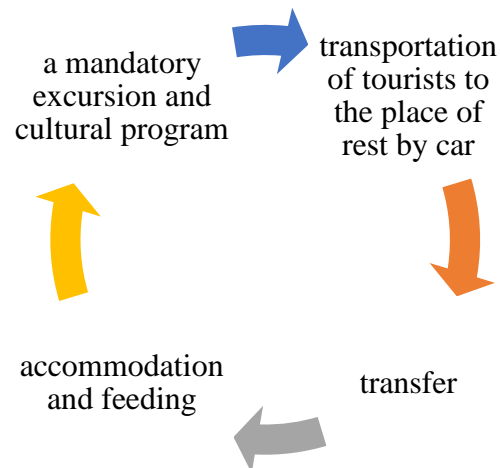

Fig. 1. The main elements included in the tourist package.

After purchasing a tourist package consisting of four mandatory elements, a tourist can receive significant benefits from the tour operator, as he buys a series of tourist products of the tour company, and also has the right to ask the tour operator to add other additional services to the tourist product. The tour operator plays an important role in tourism, as it collects various services in a single package and produces travel products; it distributes them through a travel agent.

The theoretical foundations for improving the technology of receiving foreign citizens were considered. In general, I focused on the service specialists separately. Employees of the reception and accommodation Department of the hotel were given a description and analysis.

REFERENCES:

Быстров С.А. Организация туристической деятельности. Управление турфирмой: учебное пособие / С.А. Быстров. – М.: ФОРУМ; НИЦ ИНФРА-М, 2013. – 40 с.

Зарубежный опыт организации туристского кластера // Транзитная экономика. – 2009. - №1. – С. 117-120.

Чудновский А.Д., Жукова М.А. Менеджмент туризма: учебник. – М.: Финансы и статистика, 2011. - 285 с.

УДК 332.1

Айдарбекова К.А.

магістрант

Восточно Казахстанский университет имени С. Аманжолова

(Казахстан, г. Усть-Каменогорск)

КЛАСТЕРЛІК ҚҰРЫЛЫМДАР ШЕҢБЕРІНДЕ ШАҒЫН ҚАЛАЛАРДЫ ДАМУДАҒЫ МЕМЛЕКЕТ ЭКОНОМИКАСЫНДАҒЫ РӨЛІ

***Аннотация:** бұл мақалада кластерлік құрылымдардың мемлекет пен оның аймақтарының экономикасын дамытудағы рөлі қарастырылады. Шағын қалаларды дамытудың стратегиялық бағыты республикалық деңгейде анықталуы керектігі талданады.*

***Кілт сөздер:** экономика, шағын қала, шағын қалалардың дамуы, кластерлік құрылымдар, экономикалық даму.*

Табиғи-ресурстық, еңбек, инвестиция, инновациялық әлеуеттердің белгілі бір мазмұны мен құрылымын сипаттайтын аймақтық экономикалық жүйелер ұлттық экономиканың ажырамас бөлігі болып табылады, бұл негізгі макроэкономикалық индикаторлар динамикасының аумақтық локализацияланған құрылымдардың жай-күйі мен даму бағыттарына тәуелділігін анықтайды.

Кластерлік құрылымдар және олардың мемлекет пен оның аймақтарының экономикасын дамытудағы рөлі ұзақ уақыт бойы экономистердің назарында болды. Сонымен бірге кластерлер құрамындағы экономикалық өсу нүктелері туралы және кластерлік стратегияларды іске асыру нәтижесінде инновацияларды тарату тетігі туралы сұраққа жауап екіұшты болып қала береді. Осыған байланысты, кластерлеудің экономика үшін синергетикалық әсерін жүзеге

асыруда қалалық агломерациялардың рөлі ерекше қызығушылық тудырады. Егер ірі муниципалитеттердің экономикасы экономикалық әдебиеттерде әртүрлі әлеуметтік-экономикалық мәселелерді талдау тұрғысынан терең зерттелген болса, онда шағын қалалардың прогрессивті дамуды қамтамасыз етудегі рөлі әлі де болса аз зерттелген болып қалады. Сонымен қатар, бұл мәлені шешудің дәстүрлі тәсілі сақталуда. Ол аумақта орналасқан бюджеттік жүйедегі реципиенттердің (заңды құқық негізінде төлем не табыс алушылар) мәртебесіне, құрылымдық қайта құрулардың аяқталмағанына байланысты тоқырау процестеріне, шаруашылық жүргізуші субъектілердің кадрлықәлеуетінің сапасының төмендеуіне мән беруге негізделген [1].

Қазіргі таңда Қазақстанда 88 қала бар, оның 41-не шағын қала статусы берілген. Олардың тыныс-тіршілігінің жекелеген аспектілерін дамытуға, атап айтқанда, жұмыспен қамтуды қолдауға бағытталған жекелеген мемлекеттік бағдарламалар ғана жұмыс істейді [2].

Шағын қалалардың елдің әлеуметтік-экономикалық дамуындағы орны олардың аумақтық еңбек бөлінісінің пропорцияларын қалыптастыруда маңызды рөл атқаратындығында, Қазақстан өңірлерінде шаруашылық жүргізу және қоныстандыру жүйелерінің тірек орталықтары болып табылады. Қазақстанның шағын қалаларының болашағы үшін міндеттердің нақты спектрін анықтаусыз кеңістікті дамытудың заманауи стратегиясын қалыптастыру мүмкін емес, бұл оларды экономикалық және қоныс аудару феномені ретінде нақты сәйкестендіруді ғана емес, сондай-ақ шағын қалалардың нақты өңірлер мен тұтастай елдің шаруашылық және әлеуметтік дамуында атқаратын рөлін терең талдауды талап етеді.

"Шағын қала" ұғымы негізінен шартты. Қазақстан Республикасының сәулет, қала құрылысы және құрылыс қызметі туралы Заңында қаланың басты жіктемелік белгісі ретінде оның халқының саны пайдаланылады, атап айтқанда, осы белгі бойынша шағын қалаларға 50 мың адамға дейінгі халқы бар қалалық қоныстар жататындығы көрсетіледі [3].

Шағын қалаларды дамытудың стратегиялық бағыты республикалық деңгейде анықталуы керек екенін мойындай отырып, сонымен бірге ұлттық бағдарламалық құжаттарды қалыптастыру кезінде муниципалитеттердің барлық түрлерін есепке алудың мүмкін еместігін атап өткен жөн. Осыған байланысты шағын қалаларды дамыту құралдарын және Қазақстан экономикасының қазіргі кезеңінде олардың әлеуетін іске асыру тәсілдерін анықтау өкілеттіктері аймақтық құрылымдарға берілуі керек. Өз кезегінде, аймақтардың тұрақты дамуы көбінесе олардың ішкі жүйелерінің жұмыс істеу тиімділігіне байланысты, бұл Республика субъектілерінің жекелеген аумақтарындағы муниципалитеттердің бәсекелестік артықшылықтарын қалыптастыруға және іске асыруға бағытталған реттеуші әсер ету шараларының мазмұнын анықтайды.

Кластерлік құрылымдардың құрамында маңызды ресурстық әлеуетке ие шағын қалаларды сақтау және дамыту перспективалы болып көрінеді, бұл Қазақстан аймақтарында қалыптасқан муниципалитеттер санының азаюының теріс тенденциясын және қоныс аудару бағдарламаларына бюджет шығындарын көбейтуді, жергілікті бюджет тапшылығын жеңуге мүмкіндік береді. Аймақтық және муниципалды даму бағдарламаларын қалыптастыруда кластерлік тәсілдің артықшылықтарын пайдалану қажеттілігі, сондай-ақ инновациялық процестерді жүзеге асыруда шағын қалалардың әлеуетін пайдалану диссертациялық зерттеу тақырыбын таңдауды, оның теориялық және практикалық маңыздылығын алдын-ала анықтады.

Аймақтағы кластерлерді қалыптастыру мен дамытудың теориялық және әдістемелік проблемаларына арналған зерттеулердің едәуір көлеміне қарамастан, аймақта орналасқан шағын қалалардың әлеуметтік-экономикалық даму проблемасымен өзара байланыста интеграцияланған құрылымдардың тиімді жұмыс істеуі проблемасының пікірталастығын мойындау керек, бұл жаңаларын сапалы етіп әзірлеуді және барларын басқару теориясындағы ережелерді аймақтық экономикалық кеңістіктің жағдайларына, постиндустриалды дәуірдің сын-қатерлеріне бейімдеуді қажет етеді, бұл

жағдайда ұлттық экономиканы дамытудың негізгі шарты Қазақстан аймақтарының бәсекелестік артықшылықтарын сақтау және іске асыру болып табылады.

Елдердің қазіргі заманғы әлеуметтік-экономикалық дамуының негізгі мәселесі аумақтардың бәсекеге қабілеттілігі болып табылады. Оны қамтамасыз ету үшін экономикалық ғылымда да, практикада да негізінен кластерлік тәсіл қолданылады.

Кластерлер тұрғысынан Қазақстанның экономикалық дамуы салыстырмалы түрде жаңа болып табылады. Қазақстандық экономика ғылымы осы ғылыми бағытты енді ғана зерттей бастады.

Әлемде және біздің елімізде экономикалық дамуда болып жатқан жаһандану процестері Қазақстан Республикасының жекелеген құрылтай субъектілері шеңберінде Қазақстан аумақтарын стратегиялық экономикалық дамыту жолдарын қалыптастырудың жаңа әдістемелік және практикалық тәсілдерін әзірлеуді қажет етеді.

Біздің еліміз аймақ экономикасына Қазақстан экономикасын реформалау мен одан әрі дамытудың жетекші бағыттарының бірі ретінде үлкен мән береді. Бұл тәсіл аумақтарды мемлекеттік басқаруды, ең алдымен оның қағидаларын, мақсаттарын, міндеттерін, функциялары мен процестерін кешенді қайта қарау қажеттілігіне әкеледі [4].

СПИСОК ЛИТЕРАТУРЫ:

Соснина, Т.Н. Терминологический статус понятия «кластер»: многофункциональность, специфика экономического варианта прочтения / Т.Н. Соснина // Вестник института печати СГАУ. Серия «Гуманитарные науки». – Самара, 2009. – Вып. 1.

Моноқалаларды дамытудың 2012—2020 жылдарға арналған бағдарламасы

Закон «Об архитектурной, градостроительной и строительной деятельности в Республике Казахстан» от 16 июля 2001 года № 242

Постановление Правительства Республики Казахстан от 27 декабря 2019 года № 990 «Об утверждении Государственной программы развития регионов на 2020 - 2025 годы»

Aidarbekova K.A.

undergraduate

East Kazakhstan University named after S. Amanzholova
(Kazakhstan, Ust-Kamenogorsk)

**THE FRAMEWORK OF CLUSTER STRUCTURES
DEVELOPMENT OF SMALL TOWNS
ROLE IN THE ECONOMY OF THE STATE**

***Abstract:** this article considers the role of cluster structures in the development of the economy of the state and its regions. The strategic direction of small town development should be determined at the national level.*

***Keywords:** economy, small town, small town development, cluster structures, economic development.*

УДК 338.2:658.15

Гордієнко Наталія Іванівна

кандидат економічних наук, професор,
професор кафедри фінансово-економічної безпеки, обліку і аудиту
Харківський національний університет міського господарства
імені О.М. Бекетова
(м. Харків, Україна)

ORCID ID: 0000-0001-6504-896X

ВАРТІСНИЙ АСПЕКТ ОЦІНКИ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

***Анотація:** в статті розглянуто підходи до змісту економічної категорії «підприємство» з огляду еволюцію її розвитку у суспільстві, підходи до визначення економічної категорії «вартість підприємства» з позицій вартісної концепції управління, що базується на визначенні мети діяльності підприємства, яка об'єднує суспільну мету, й проявляється у необхідності задовольнити потреби суспільства та мету для власників, спрямовану на максимізацію їхнього добробуту за рахунок зростання ринкової вартості підприємства. Доведено актуальність застосування вартісно-орієнтованого підходу при визначенні достовірної оцінки вартості підприємства. Запропоновано в якості критерію оцінки вартості підприємства індикатор вартості, який визначається на основі складових показника EVA як співвідношення чистого скорегованого прибутку та середньозваженої вартості капіталу.*

***Ключові слова:** підприємство, вартість підприємства, вартісно-орієнтований підхід, економічна додана вартість, оцінка.*

Постановка проблеми. Обставини в яких знаходяться підприємства України, пов'язані не тільки з неусталеною політичною ситуацією, незбалансованістю державної інвестиційної та податкової політики, безсистемністю фінансових та організаційних перетворень, а й із проблемами у системі управління підприємствами, яка працює в авральному режимі,

орієнтована на усунення окремих проявів кризової ситуації та здебільшого є малоефективною.

Дослідження економічних відносин та взаємозв'язків у сучасній економічній традиції класифікують за рівнями управління (держава, регіон, підприємства), не акцентуючи при цьому увагу на питаннях: що являє собою економічна категорія «підприємство» як організаційно-економічне утворення, які воно має особливості та характерні риси, що є важливим з позиції визначення мети та оцінки результату його діяльності.

Сьогодні багатьма дослідниками визнається актуальність вартісно-орієнтованого підходу до оцінки діяльності підприємства, яка визначається через показник вартості підприємства, як критерію його економічного зростання й добробуту власників. Виходячи з аналізу сучасної економічної літератури впливає актуальність дослідження теоретичних та практичних підходів і моделей управління вартістю з метою адаптації їх до практики діяльності національних підприємств.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вартісно-орієнтоване управління в сучасних умовах є розповсюдженим підходом, визнаним зарубіжними й вітчизняними науковцями та практиками. Незважаючи на чисельність наукових праць відомих вчених, присвячених управлінню вартістю, невирішеними залишаються багато питань, серед яких: неоднозначність критеріїв оцінки вартості, брак адаптованих до реалій України моделей управління вартістю. Особливий інтерес представляє дослідження переваг вартісної концепції в управлінні результативністю діяльності підприємств, що надає можливість достовірно оцінювати його вартість, сприяє підвищенню інвестиційної привабливості підприємства та прозорості управління [1; 2; 3].

Значущість та актуальність питань, які вимагають вирішення та відповідають рівню господарського розвитку підприємств у загальному процесі системних перетворень економіки, обумовлює необхідність розробки нових

методик і моделей управління результативністю діяльності на базі вартісно-орієнтованого підходу та підтверджує актуальність проведених досліджень.

Сучасний погляд на економічну категорію «підприємство» в сучасній літературі, як на інституційну систему, яка існує у комплексі політичних, економічних, правових, соціально-культурних та ін. систем ієрархічного середовища суспільства [4; 5] та базується на ретроспективному аналізі та узагальненні розвитку цієї економічної категорії дає підставу вважати актуальними питання дослідження та уточнення її змісту.

У вітчизняній практиці питання визначення вартості підприємства виникають при: продажу; оренді; реорганізації, додатковій емісії акцій та викупі акцій у акціонерів. Однак, оцінці вартості підприємства з метою управління діяльністю не приділяється достатньої уваги, тому це є проблемою що потребує дослідження стосовно визначення показника, який би відображав тенденції зміни вартості підприємства.

Отже, з огляду на еволюцію економічних категорій «вартість» й «підприємство» у процесі економічного розвитку суспільства, різноманітність тлумачення та визначення у сучасній нормативній та економічній літературі, їх зміст потребує аналізу і уточнення.

Мета статті. Стаття має за мету аналіз змісту економічної категорії «вартість підприємства», підходів, методів і моделей оцінки вартості та їх адаптація до національного обліково-аналітичного забезпечення.

Виклад основного матеріалу. Узагальнення думок дослідників показало, що під категорією «підприємство», як правило, розуміється така економічна система, яка має структуру, функціонує у ієрархічному інституційному середовищі суспільства, й здійснює свою діяльність в межах відповідних інституційних відносин і обмежень [6;7; 8].

Системний підхід розглядає «підприємство» як цілісну, динамічну, саморегульовану економічну системою, яка включає відносно відокремлені

взаємопов'язані елементи та підсистеми, що мають специфічні цілі спрямовані на досягнення загальної мети діяльності [9; 10].

З позиції ресурсного підходу «підприємство» це відносно відособлена економічна система спрямована на досягнення конкурентних переваг та певних результатів, яка має специфічні здатності і внутрішні ресурси [11; 12; 13; 14].

Ринковий підхід ґрунтується на концепції, що результати діяльності підприємства взаємопов'язані та обумовлені ринковою структурою. Якість і ємність ринку, його структура в умовах конкуренції обумовлює результати діяльності [15; 16; 17].

Виходячи з принципів ресурсно-ринкового підходу до управління, підприємство розглядається як «особлива форма соціально-економічного утворення», яка має такі ознаки як універсальність, фундаментальність, взаємопов'язаність [15, с. 17].

Підсумовуючи можна дійти висновку, що більшість дослідників розглядають економічну категорію «підприємство» як форму соціально-економічне утворення, що функціонує з метою виробництва продукції, товарів, робіт, послуг, діяльність якого спрямована на отримання результату що відповідає меті діяльності.

Як правило під метою діяльності розуміють результат у вигляді одержаного прибутку. Однак, цей факт не завжди свідчить про успішність діяльності, тому що вартість підприємства під впливом різних факторів може зменшуватися навіть при наявності прибутку. Під метою діяльності також розуміють спрямованість на: ефективне використання ресурсів в сучасних умовах та у перспективі; зниження рівня небезпек, що впливають на зміни в структурі капіталу; підвищення надійності та стабільності діяльності, що визначається характером виробничих відносин і організаційних зв'язків, станом матеріальних ресурсів, підвищенням вартості підприємства.

У сучасній економічній науці вартість розглядається як базова категорія у економічній теорії. Спираючись на її аналіз, проведений багатьма

дослідниками можна констатувати, що до 80-х років XIX століття існувало два підходи щодо визначення вартості підприємств. Перший характеризував її як суб'єктивну корисність об'єкту оцінки, а другий як суму об'єктивно необхідних витрат на її створення [16, 17].

Під оцінкою вартості підприємства найчастіше розуміють визначення у грошовому вимірі вартості, яка враховує корисність та пов'язані з одержанням цієї корисності витратами [18, с.15].

В зарубіжних країнах вартісна концепція управління отримала широке розповсюдження починаючи з 90-х років XX століття, вона тлумачить вартість компанії як грошовий критерій успішного економічного зростання [19, 20]. Перспективним методичним підходом до управління вартістю підприємства в сучасних умовах є концепція *EVA*, яка базується на принципах ринкової економіки: юридичної й економічної самостійності; самоокупності; матеріальної відповідальності; свободи ціноутворення; матеріальної зацікавленості у результатах праці та спрямована на досягнення максимального добробуту акціонерів.

Розповсюдженим методологічним підходом до визначення вартості підприємства на основі оцінки дисконтованих грошових потоків вважається середньозважена вартість капіталу – *WACC* (weighted average cost capital).

Нами, в якості критерію результативності діяльності підприємства запропоновано індикатор вартості, який втілює мету діяльності підприємства, а саме спрямований на зростання вартості. Індикатор, як критерій зростання вартості підприємства розраховується на основі показника *EVA* (Economic Value Added) (за формулою 1) [21] у межах концепції управління, спрямованого на створення вартості (*VBM*, Value-Based Management).

$$EVA_t = NOPAT_{t33KO} - WACC * CE_{t33KO} \quad (1)$$

де $NOPAT_{t33KO}$ (net operating profit after taxes) — це чистий операційний прибуток після сплати скорегованих податків, який складається з прибутку

від використання активів підприємства та відсотка виплаченого кредиторам з чистого прибутку;

$CE_{\text{тзкор}}$ (capital employed) — скорегований інвестиційний (довгостроковий) капітал;

WACC (weighted average cost capital) — середньозважена вартість капіталу, яка відповідає рівню дисконту для приведення майбутніх значень *EVA* в теперішні.

Індикатор вартості визначається як співвідношення чистого скорегованого прибутку – *NOPAT* та середньозваженої вартості капіталу – $WACC * CIK_t$ (формула 2).

$$J_v = \frac{NOPAT}{WACC * CIK_t} \quad (2)$$

Основною перешкодою визначення *EVA* у національній системі обліку є необхідність трансформації показників розрахованих за П(с)БО (Положень (стандартів) бухгалтерського обліку) до МСФЗ (Міжнародних стандартів фінансової звітності). Це є складною задачею у зв'язку з наявністю методологічних розбіжностей при розрахунку показників, усунення впливу яких можна здійснити шляхом трудомістких корегувань бухгалтерського прибутку з метою наближення до грошового потоку.

Відповідно до П(С)БО України підприємства застосовують форму звіту, у якому витрати класифікуються за функціями. Виходячи з цього, для складання звіту про фінансові результати відповідно до *GAAP USA* українським підприємствам потрібно оберати багатокроковий спосіб його складання, коли чистий прибуток від звичайної діяльності розраховується шляхом співставлення витрат до відповідних доходів. Крім того, такі показники, як *NOPAT* та *WACC* – складові у формулі *EVA* теж потребують відповідних розрахунків для адекватної трансформації.

Дослідження, проведені багатьма зарубіжними авторами, довели правомірність застосування приблизного способу розрахунку *EVA*, що

базується на проведенні корегувань еквівалентів власного капіталу та чистого операційного прибутку у таких аспектах, як витрати на дослідження і розробки, резерви LIFO, коректування на використання лізингу, резерви по сумнівних боргах, відкладені податки, амортизація гудвілу та інші. Правомірність використання приблизного способу розрахунку EVA для визначення вартості публічних акціонерних компаній на практиці у свої дослідженнях довели Т.В. Момот [22], П.Е. Ситнік [23] та ін.

Завдяки такого підходу вартість компанії визначається на основі реальних прибутків, що можуть бути отримані акціонерами і на відміну від показників чистого прибутку на одну акцію (EPS, earnings per share), ринкової додаткової вартості (MVA, Market Value Added), прибутковості інвестицій (ROIC, return on invested capital), прибутковості акціонерного капіталу (ROE, return on equity) дозволяє аналізувати важливі складові вартості компанії.

Для визначення J_v використаний приблизний спосіб розрахунку EVA, адаптований до національної фінансової звітності (Формула 3):

$$J_v = \frac{ЧП(1-C) + A + ВС(1-C)}{\left(BKVi \frac{BK}{IKC} + ПСi \frac{ЗК}{IKC} \right) IKC}, \quad (3)$$

де $ЧП(1-C)$ – скорегований чистий прибуток;

$СП$ – ставка податку на прибуток;

A – амортизація;

$ВС$ – сплачені відсотки;

BK – власний капітал;

$ЗК$ – позиковий капітал;

IKC – скорегований інвестований капітал;

$BKVi$ – вартість власного капіталу;

$ПСi$ – середньозважена процентну ставка за короткостроковими кредитами.

Величини показників були розраховані на основі інформації

управлінського персоналу про банківські запозичення, тенденції зростання власного капіталу та виробничої програми, що ґрунтується на аналізі виробничо-господарської діяльності будівельних підприємств м. Харкова.

Інформація про середні ставки за строковими депозитними вкладками й середні ефективні ставки по кредитах на поповнення оборотних коштів отримана з аналітичного звіту про ринок кредитування малого і середнього бізнесу.

Динаміка індикатора вартості дозволяє діагностувати стан підприємства, який визначається на основі аналізу тенденції зміни його фактичної величини за попередні періоди діяльності. Вважається, що мінімальна очікувана величина індикатора вартості яка відповідає очікуванням власників, повинна дорівнювати одиниці, тобто чистий скорегований прибуток дорівнює середньозваженій вартості капіталу.

Висновки. В результаті проведеного дослідження:

Встановлено, що вартість підприємства є результатом його діяльності й ознакою підвищення добробуту власників та інших зацікавлених сторін. Різноманітність теоретичних та методичних підходів і неоднозначність трактувань в економічній літературі сутності ринкової вартості підприємства у теоретичному, законодавчому і практичному аспектах є доказом складності цієї економічної категорії, до тлумачення якої слід підходити залежно від мети оцінки та сфери її застосування.

Визначено зміст понять «підприємство», як форми соціально-економічного утворення, що функціонує з метою виробництва продукції, товарів, робіт, послуг, діяльність якого спрямована на отримання результату що відповідає меті діяльності та управління «вартістю підприємства», як дії, спрямованої на виявлення негативних тенденцій зміни вартості шляхом своєчасного впливу через наявні важелі й організаційно-технічні заходи, що дозволяє створити умови для зростання вартості, стабільності діяльності, фінансової сталості та інвестиційної привабливості підприємства.

Управління результативністю діяльності підприємства необхідно здійснювати, виходячи з загальної мети, яка об'єднує суспільну мету, й проявляється у необхідності задовольнити потреби суспільства у продукції, товарах, робіт, послуг, що ним виробляється та мету для власників, спрямовану на максимізацію їхнього добробуту за рахунок зростання ринкової вартості підприємства.

Запропоновано як критерій для оцінки вартості підприємства індикатор вартості, який визначається на основі складових показника EVA як співвідношення чистого скорегованого прибутку та середньозваженої вартості капіталу.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

- Martin J. (2000) Value Based Management. The Corporate Response to the Shareholder Revolution / J. Martin, P. William. – Boston: Harvard Business School Press, 2000. – 249 p.
- Коупленд Т. Expectations-Based Management: как достичь превосходства в управлении стоимостью компании / пер. с англ. Э. В. Кондуковой. Москва, 2009. 384 с.
- Culture Matters / ed. by Yarrison L. E., Huntington S. P. — N. Y., 2000. — 520 p.
- Бригхем Ю. Гапенски Л. Финансовый менеджмент: в 2 т. / пер. с англ. В. Ковалев. СПб.: Экон. шк., 1998, Т. 1. 497 с.
- Брейли Р. Майерс С. Принципы корпоративных финансов / пер. с англ. Н. Барышникова. Москва: Олимп-Бизнес, 1997. 1087 с.
- Gordiyenko N. I., Gordiyenko T. V. Construction enterprise as a special form of socio-economic formation // Economics, management, law: challenges and prospects: Collection of scientific articles. - Discovery Publishing House Pvt. Ltd., New Delhi, India. 2016. - P57-62.
- Нуриев Р.М. Эволюция институциональной теории. *Постсоветский институционализм* / под ред. Р. М. Нуриева, В. В. Дементьева. Донецк, 2005. С. 6–31.
- Юдин Э. Г., Блауберг И. В. Основание общей теории систем. Москва, Наука, 1974. 279 с.
- Квейд Э. Анализ сложных систем / пер. с англ. И. И. Андреева, И. М. Верещагина. Москва, Сов. радио, 1969. 214 с.

Чистов Л. М. Экономика строительства: эффективное управление. Системный, ресурсный, оптимизационный, программно-целевой, экспоненциальный подходы. 2-е изд. Питер. Москва, 2003. 640 с.

Друкер П. Ф. Задачи менеджмента в 21 веке / пер. с англ. Н. Макарова. Москва. Вильямс, 2002. 220 с.

Кожин В. А. Стратегическое управление предприятием : теория и практика. Нижний Новгород: НИМБ, 2002. 262 с.

Азоев Г. Л. Челноков А. П. Конкурентные преимущества фирмы. Москва. ОАО «Типография «Новости», 2002. 256 с.

Бай С. І. Розвиток організації: політика, потенціал, ефективність: монографія. Київ. Нац. торг.-екон. ун-т, 2009. 280 с.

Катькало В. С. Ресурсная концепция стратегического управления: генезис основных идей и понятий *Вестник Санкт Петербургского государственного университета. Сер. Менеджмент.* 2002. № 4. С.20—42.

Тис Д., Пизано Г., Шуэн Э. Классика теории стратегического управления. *Вестник Санкт-Петербургского государственного университета.* 2003. № 32. С. 133—136.

Федотова М. А. Оценка бизнеса: учебник / под. ред. А. Г. Грязновой. Москва. Финансы и статистика, 2002. 512 с.

Островська Г. Категорія «вартість підприємства»: методологічні підходи. *Галицький економічний вісник.* 2008. № 3. С. 3—12.

Щербаков В. А., Щербакова Н. А. Оценка стоимости предприятия (бизнеса). 2-е изд. испр. Москва: Омега-Л, 2007. 288 с.

Хикс Дж. Р. Стоимость и капитал / пер. с англ. Р. М. Энтова. Москва. Прогресс. 1993. 488 с.

Gitman, L. J. (2003) *Fundamentals of investing* / L. J. Gitman, M. D. Joehnk. — 9th ed. — N. Y. : Pearson, 2003. — 1006 p.

Worthington A.(2001) *Economic Value—Added: a Review of the Theoretical and Empirical Literature* / A. Worthington, T. West. *Asian Review of Accounting.* — 2001. — Vol. 9, № 1. — P. 67—86.

Момот Т. В. Модель вартісно—орієнтованої корпоративної стратегії як інструмент забезпечення реалізації стратегії економічного розвитку акціонерного товариства / Т. В. Момот // *Економіка і регіон.* — Полтава, 2005. — № 4. — С. 158—163.

Ситник П. Е. Использование показателей экономической прибыли для построения регионального рейтинга российских публичных компаний / П. Е. Ситник // *Корпоративные финансы.* — 2008. — № 4. — С. 114—121.

Gordiyenko Natalia Ivanivna

candidate of economic sciences, professor,

O.M. Beketov National University of Urban Economy

(Kharkiv, Ukraine)

ORCID ID: 0000-0001-6504-896X

THE VALUE ASPECT OF ENTERPRISE ACTIVITY ASSESSMENT

***Abstract:** the article considers approaches to the content of the economic category "enterprise" in view of the evolution of its development in society, approaches to determining the economic category "value of the enterprise" from the standpoint of the value concept of management based on defining the purpose of the enterprise, which is manifested in the need to meet the needs of society and the owners' goal, aimed at maximizing their well-being by increasing the market value of the enterprise. The relevance of the application of value-oriented approach in determining a reliable assessment of the value of the enterprise is proved.*

A value indicator is proposed as a criterion for assessing the value of the enterprise, which is determined based on the components of the EVA indicator as the ratio of net adjusted income and weighted average cost of capital.

***Keywords:** enterprise, enterprise value, value-oriented approach, economic value added, evaluation, assessment.*

ТЕХНІЧНІ НАУКИ (TECHNICAL SCIENCE)

УДК 004

Әлібаева Ә.Қ.

Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университетінің

2 курс магистранты

(Қазақстан, Алматы)

Каримбаева Ж.

Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университетінің

2 курс магистранты

(Қазақстан, Алматы)

ЖИҢАЗКӘСІПОРНЫНДА WMS (ҚОЙМАНЫ БАСҚАРУ ЖҮЙЕСІ) ИНТЕГРАЦИЯСЫ

Аннотация: Кәсіпорынды автоматтандыру ерекшеліктері оның саласына байланысты. Ол, ең алдымен, автоматтандыруға жататын бизнес-процестердің жиынтығын, бағдарламалық жасақтаманың құрылымы мен құрамын анықтайды. Қазіргі уақытта жиһаз кәсіпорындарының негізгі тірегі жобалық және технологиялық жұмыстарды автоматтандырылған жобалау жүйелерін енгізумен, сондай-ақ жабдықтардың жалпы ақпараттық кеңістікке енгізумен байланысты автоматтандыру кезеңдерінен өтті.

Кілттік сөздер: WMS, жиһаз кәсібі, қойма есебі, автоматтандыру жүйесі.

Бизнестің дамуымен басқару функцияларын автоматтандыруға байланысты жаңа міндеттер пайда болады. Жиһаз кәсіпорындарында толыққанды ERP жүйесін енгізу қажеттілігі туралы айтуға әлі ерте, бірақ оның жеке элементтері қазірдің өзінде маңызды бола бастады. Атап айтқанда, бұл WMS және олардың АЖЖ интеграциясына қатысты.

WMS (Warehouse Management System) - бұл қойма есебін автоматтандыруға бағытталған бағдарламалық жасақтама. Оның функционалдығы қойма операцияларын орындау мен бақылаудың барлық бизнес-процестерін қамтиды, жеткізілім тізбегі бойынша деректердің ашықтығын қамтамасыз етеді.

Жиһаз бизнесі үшін тауарларды дұрыс есепке алу және өндірісті оңтайлы ұйымдастырылған материалдық-техникалық қамтамасыз ету компанияның тұрақты жұмысының негізгі факторларының біріне жатқызылуы мүмкін. Материалдық қойманы автоматтандыру компанияға айтарлықтай пайдалуға мүмкіндік береді:

Қызметкерлер жіберген қателіктерден болатын шығындарды азайту;

Тапсырыстарды өңдеу жылдамдығын арттыру;

Қойма жұмысының тиімділігінің жекелеген қызметкерлердің өз міндеттерін адал орындауына тәуелділігін жою;

Жиһаз кәсіпорындары өндірістің жеке немесе тапсырыс бойынша сипатына байланысты өнімді жобалаудың үздіксіз ағымымен сипатталады. Бұл өзгерістер өте тез жасалуы керек, өйткені тапсырыс беру жылдамдығы бәсекеге қабілеттілікті сақтаудың маңызды факторы болып табылады. WMS интеграциясы кезінде материалдық қойманы пайдалану осы мақсатқа жетудің бір қадамы.

WMS артықшылықтары мен кемшіліктері. Тауар айналымының артуына байланысты қойма процестері басқаруды жоғалтады, ал қоймадағы істерді ұйымдастыру хаосқа ұқсайды. Бұл жағдайда ауқымды қайта құруды болдырмауға болмайды және қойма қызметін автоматтандыру туралы мәселе туындайды. WMS әзірлеушілерінің айтуынша, осы жүйені енгізген компанияның артықшылықтарының бірі - қоймаларды тиімді пайдалану, қоймалардың оңтайлы деңгейін қамтамасыз ету, тауарларды үздіксіз жеткізу және т. б.

Алайда іс жүзінде жағдай басқаша болуы мүмкін. WMS кіретін ERP класының автоматтандырылған жүйелерінің көпшілігі әдетте үш компоненттен тұрады. Біріншісі-пайдаланушылар жүйемен өзара әрекеттесетін интерфейс. Екіншісі-ақпаратқа қол жеткізуді қамтамасыз ететін деректер қоймасы. Үшіншісі-бизнес логикасы, яғни пайдаланушының сұранысына жауап ретінде деректерді өңдеу алгоритмдері жүзеге асырылатын арнайы процедуралар.

Біріншіден, қызметкерлер көп нәрсені үйреніп, жаңа жұмыс істеуге дағдылануы керек. WMS барлық жұмыс процестерінде түбегейлі өзгерістерді қажет етеді, бұл көпшілік үшін стресстік жағдайға айналады. Сіз осындай түбегейлі өзгерістерді қабылдауға бәрі бірдей келісе бермейтініне дайын болуыңыз керек және кейбір қызметкерлермен бөлісуге тура келеді. Қызметкерлердің бір бөлігі өзгерістерді анық немесе жасырын түрде саботаж етуі мүмкін, бұл ауысу процесін тездетпейді. Қызметкерлерді оқыту әрқашан көп күш, уақыт пен ақшаны қажет етеді, егер сіз оны үнемдеуге тырыссаңыз, пайдадан гөрі зиян көп болады.

Екіншіден, сыртқы орта да айтарлықтай өзгерістерге дайын болуы екіталай. Кез-келген ірі сауда компаниясында көптеген жеткізушілер бар, олардың әрқайсысы өз бетінше жұмыс істеуге дағдыланған, ал WMS тауарларды қабылдауға қатаң талаптар қояды. Мысалы, тауар ағынындағы таңбаланбаған тауарлардың көп болуы қойманың жұмысында қиындықтар туғызады және оның жұмысын едәуір баяулатады. Сондықтан тауарларды жөнелтудің бірыңғай ережелерін жасай отырып, жеткізушілермен алдын-ала қарым-қатынас орнату қажет.

Үшіншіден, компанияның өсу ауқымын және одан әрі кеңейту қажеттілігін ескеру қажет. WMS — тің басты кемшілігі-қойманы толтырудың төмен коэффициенті, әдетте 0,5-тен аспайды. Бұл фактор қойманы жобалау және кәсіпорынның дамуының ұзақ мерзімді болжамдарын құру кезінде ескерілуі керек.

Соңында, өтпелі кезеңнің қиындықтарын есте сақтау қажет. Автоматтандырылған жүйені енгізу кезеңінде бірде-бір компания қойманың жұмысын тоқтата алмайды. Біз қойманың біраз уақыт жұмыс істемейтініне, сәйкессіздіктер мен қателіктер болатынына дайын болуымыз керек. Сонымен қатар, WMS тауарлар мен оларды сақтау орындары туралы алғашқы ақпаратты жинауы керек. Деректер жинақталған кезде ғана оңтайландыру алгоритмдерін қолдануға, қойманың тиімділігі мен жылдамдығын жақсартуға болады. Бұл кезеңде компания ішіндегі жақсы қарым-қатынас өте маңызды: тек жақсы өзара келісім туындаған түсініспеушіліктерді мүмкіндігінше тез және нақты шешуге мүмкіндік береді.

Тұтастай алғанда, кез келген "зияткерлік" жүйені енгізудің сәттілігі, бірінші кезекте, онда бизнес-логиканың қаншалықты толық және мұқият іске асырылғанына байланысты. Сондықтан WMS жүйесі үшін техникалық тапсырманы дайындау процесі күрделі. Алдын ала кезеңде үлкен аналитикалық жұмыс жүргізу, қоймада орындалатын барлық әрекеттерді тіркеу, дайын шешімдер мен алгоритмдер құру қажет. Егер техникалық тапсырманы дайындау барысында барлық автоматтандырылған процестер жақсы құрылымдалған және рәсімделген болса, онда жүйе қойманы басқаруға мүмкіндік береді.

Қойма-сауда бизнесінің ажырамас бөлігі. Бұл кез-келген бөлшек сауда компаниясы үшін бизнес-процестің маңызды құрамдас бөлігі, ол өз қоймасын пайдаланады ма, оны жалға алады ма немесе мамандандырылған операторлардың қызметтеріне жүгінеді. Қойма есебі тиімді жүргізілмесе, сауда қызметі сәтсіздікке ұшырайтыны анық.

ҚОЛДАНЫЛҒАН ӘДЕБИЕТТЕР:

Бунаков, П.Ю. Базис-Конструктор-Мебельщик: реальная комплексная автоматизация мебельного производства / П.Ю. Бунаков // Оборудование и инструмент для профессионалов. – 2003. – № 1 (36).

Бунаков, П.Ю. Использование принципа автоформализации профессиональных знаний в практической реализации концепции безошибочного проектирования и производства мебели / П.Ю. Бунаков, А.В. Стариков, В.Н. Харин // Дизайн и проектирование мебели. - 2005. - №3 (8). - С. 37-40.

Новак, Г.К. Принципиальные технические, технологические и организационно-производственные решения гибкого мебельного производства / Г.К. Новак // Мебельный бизнес. - 2004. - №1 (7). - С. 6-8.

Alibayeva A.K.

Al-Farabi Kazakh National University

2nd year undergraduate

(Kazakhstan, Almaty)

Karimbaeva Z.

Al-Farabi Kazakh National University

2nd year undergraduate

(Kazakhstan, Almaty)

**THE WMS IN FURNITURE
(WAREHOUSE MANAGEMENT SYSTEM) INTEGRATION**

***Abstract:** features of enterprise automation depend on its industry. It primarily determines the set of business processes to be automated, the structure and composition of the software. At present, the mainstay of furniture enterprises has gone through the stages of automation of design and technological work associated with the introduction of automated design systems, as well as the introduction of equipment into the common information space.*

***Keywords:** WMS, furniture industry, warehouse accounting, automation system.*

УДК 55

Tangzharykova M.G.

Master Degree Student of
Al-Farabi Kazakh National University
(Almaty, Kazakhstan)

Kopbossyn L.S.

Candidate of Technical Sciences, Senior Lecturer of
Al-Farabi Kazakh National University
(Almaty, Kazakhstan)

**RESEARCH AND DEVELOPMENT OF
AN INFORMATION SYSTEM FOR
REGULATION OF RESIDUAL GOODS**

***Abstract:** this article examines the main advantages of developing an automated information system for a trade organization that provide an opportunity to correctly prepare a declaration, to manage the remnants of the goods, to make calculations, and finally, create a report that accurately reflects the performance.*

***Keywords:** automation, information system, inventory, automated information system, residual goods, turnover, information technology.*

An information system is a system designed for storing, searching and processing information, containing organizational resources (human, technical, financial, etc.). In the organization's activities, the Information system is considered as software that implements the organization's business strategy. The main advantage of an automated information system for a trade organization is the ability to correctly issue a Declaration, make calculations and, ultimately, create a report that clearly reflects the performance indicators. This allows you to significantly save time and

eliminate delays. Speaking about modern requirements for the quality of work of retail enterprises, it should be noted that effective work fully depends on the equipment of an automated accounting system for the company's information resources.

The scientific relevance of automation is the systematization of all business processes of an enterprise into a single information space in order to improve this work and increase its efficiency. Simply put, it is the implementation of a corporate tool that makes it easier for everyone. Since the bulk of goods is concentrated in retail outlets, it is necessary to constantly monitor the storage of goods in each store, which ensures daily control over the storage of a given quantity.

The aim of the study is to create and study an automated waste management system to ensure that goods are always available in the enterprise, that is, in warehouses and marketplaces, and to ensure that they are not associated with costs.

The theoretical significance of the study is considered by the formula for calculating the balance of goods.

One of the main performance indicators of a trading company is inventory turnover. The product (or inventory) turnover ratio is the ratio of a company's sales to its assets. This indicator allows you to understand how quickly a product is being sold in a warehouse. In terms of inventory turnover, you can understand how efficiently and profitably a company uses its assets to generate income.

Inventory turnover is an indicator of the renewal of stocks of raw materials, materials and finished products during the billing period.

When applied to finished goods in a warehouse, inventory turnover measures the rate at which inventory is produced and discharged from the warehouse. Inventory turnover is an indicator that characterizes the effectiveness of interaction between the procurement service and the sales service.

Low inventory turnover is a poor indicator of a company's financial performance, indicating excess inventory and/or poor sales. On the contrary, a high turnover of stocks characterizes the mobility of the company's funds: the faster stocks are updated, the faster the money invested in stocks turnover, return in the form of

proceeds from the sale of finished products, the higher the turnover, the better for the company. Small stocks force the company to balance on the brink of a deficit, which inevitably leads to the loss of customers and unreasonably high costs for prompt replenishment of stock: the company is forced to import enough goods.

Thus, the optimality of stocks is mandatory for the business of the company, and the turnover of stocks is an indicator that must be constantly monitored.

To control inventory turnover, it is necessary to operate with three indicators:

- the average inventory for the period, that is, how many goods we have in the warehouse, for example, per month;
- period (month, year, week - for perishable goods);
- turnover for a given period (in inventory prices).

Average inventory for the period - the average inventory value for the period (average annual, monthly average), is determined as the sum at the beginning and at the end of the period, divided in half, although a more detailed consideration of their changes during the period is possible, for example, in relation to the month:

$$G_{AveS} = \frac{\frac{G_{com1}}{2} + G_{com2} + G_{com3} + \dots + \frac{G_{comN}}{2}}{N - 1}$$

Where:

G_{AveS} - average stocks for the period

G_{com1} - G_{comN} - stocks for a certain date (for example: 1st day, 10th day of the month, etc.);

N - number of points of removal of warehouse stocks (number of dates in the period).

I draw your attention to the fact that in this case, when calculating the average inventory, the formula for the chronological average is used, not the arithmetic average.

When talking about inventory turnover, they can mean the following indicators of inventory turnover:

- inventory turnover ratio;
- inventory turnover in days;
- inventory turnover at times;

The inventory turnover ratio is a financial indicator of the "Western" accounting system, calculated as the ratio of the cost of goods sold to the average inventory for the period. Inventory turnover is calculated as the ratio of the cost of goods sold or inventory consumption for the period to the average volume of inventory in the warehouse for the period:

$$IT = \frac{\text{Cost of Goods Sold}}{\text{Average Inventory}}$$

Inventory turnover in days shows how many days it takes to sell the average inventory. It is calculated by the formula:

$$IT_{days} = \frac{\text{Average inventory} * \text{Number of days}}{\text{Turnover for this period}}$$

The automatic product control system provides the following functions:

- To control over the availability of goods;
- To control over the placement and storage of goods;
- To control over the acceptance and destruction of goods;
- Organization of inventory and revaluation;
- To control over the terms of sale of goods;
- Minimum product waste control; (When reducing the size of the product, the system gives a concept, for example: if you enter a limit of 20 pieces and the system will give a signal if there are 20 pieces of product left).

In conclusion an automated system for regulating residual goods ensures that the product is always available at the enterprise and does not suffer to losses.

REFERENCES:

Korchagin U.A. Automated systems // Research Article [Electronic resource] URL: <https://center-yf.ru/data/ip/sistemy-avtomatizacii.php> 2018.

Analysis of Inventory Turnover // [Electronic resource] URL: https://www.profiz.ru/peo/8_2015/analiz_rezerva/ 2018;

Complex mechanization of a trade enterprise // [Electronic resource] URL: https://studbooks.net/832123/marketing/kompleksnaya_mehanizatsiya_predpriyatiya_torgovli 2017;

The art of inventory management // [Electronic resource] URL: <https://class365.ru/skladskoi-uchet/upravlenie-zapasami> 2016;

Krok G. The Big Book of Store Manager. New technologies // Economy. 2018;

Vladislav V. Warehouse. Management Standards: A Practical Guide // Economy. 2013.

МЕДИЧНІ НАУКИ (MEDICAL SCIENCE)

УДК 615.4

Шостак Любов Геннадіївна

доцент, декан фармацевтичного факультету

Київський Міжнародний Університет

(м. Київ, Україна)

Мільський Віталій Ігорович

студент кафедри фармації

Київський Міжнародний Університет

(м. Київ, Україна)

ШЛЯХИ ПОДОЛАННЯ ПРОБЛЕМАТИКИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАСЕЛЕННЯ ПАРАФАРМАЦЕВТИЧНИМИ ТОВАРАМИ

***Анотація:** у статті розглядається оптимізація парафармацевтичних засобів на ринок лікарських препаратів в Україні. Необхідність удосконалення парафармацевтики як додаткова терапія при лікуванні захворювань різного ступеня тяжкості.*

***Ключові слова:** парафармація, парафармацевтика, парафармацевтичні товари.*

Актуальність дослідження: Парафармацевтичні товари є невід'ємною і істотною частиною асортименту аптечних організацій. Складні соціально-економічні умови, державна програма імпортозаміщення, додаткова конкуренція з суб'єктами інших секторів української економіки сприяли зниженню якості фармацевтичної допомоги пацієнтам, елементом якої є парафармацевтична продукція. Це знайшло відображення в падінні рентабельності продажів цієї групи асортименту. При значному числі наукових робіт з дослідження українського ринку парафармацевтичних товарів, роботи з ефективного

управління асортиментом парафармацевтичних товарів в аптечних організаціях в умовах імпортозаміщення практично відсутні.

Аналіз останніх досліджень та публікації: Дослідження ринку парафармацевтичних товарів присвячені наукові роботи вітчизняних вчених (Е.Е. Лоскутовой, Л.В. Мошкова, Л.В. Михайлової, Е.А., Ізотової, Е.А.), а також ряду зарубіжних авторів (А. Немченко, І.В. Вермешчева, Б.П. Громовик, Дж. Джардім, П. Маліновська і ін.). Однак, дані дослідження свідчать про відсутність науково обґрунтованих підходів до оптимізації забезпечення населення парафармацевтичними товарами.

Таким чином, необхідність розробки методичних підходів до оптимізації забезпечення населення парафармацевтичними товарами послужила об'єктивним обґрунтуванням актуальності даного дослідження.

- **Мета статті:** визначити основні шляхи оптимізації забезпечення населення парафармацевтичними товарами.

Виклад основного матеріалу: Для початку, варто відзначити, що парафармацевтична продукція – це товари додаткового аптечного асортименту, супутні лікарські засоби і вироби медичного призначення, призначені для профілактики, лікування захворювань, полегшення стану людини, догляду за частинами тіла [1, с. 416].

Тому пропонуємо розглянути класифікацію парафармацевтичної продукції на рисунку 1.

Рисунок 1. Класифікація парафармацевтичної продукції [2]

Товари, призначені для матері і дитини – це спеціалізоване білизна для вагітних і годуючих жінок: бандажі, пояси дородові і післяпологові, пристосування для миття дитини. Комплекти для зціджування молока, памперси, підгузники, пелюшки та інші засоби для гігієни новонароджених та їхніх матерів.

Лікувальна косметика – вироби по догляду за шкірою, волоссям, порожниною рота.

Товари для догляду за хворими – це дозатори, поїльника, калоприймачі, мочеприйемники, протипролежневі матраци, простирадла і ін.

Товари для пропаганди здорового способу життя – це медична, санітарно-просвітня, фармацевтична, спортивна література, газети, журнали. Відео- і аудіопродукція і предмети для забезпечення здорового способу життя (тренажери, масажери та ін.).

Санітарно-гігієнічні товари – це товари, призначені для забезпечення особистої гігієни людини і санітарного режиму в лікувальних та аптечних установах (дезінфікуючі, миючі та гігієнічні).

Товари для перев'язки і фіксації – лікувальні шкарпетки, гольфи, панчохи, лейкопластир, різні пов'язки медичні та ін.

Товари для контролю показників здоров'я – це різні прилади, апарати медичного призначення для діагностики (пульс, тиск, температура і т.д.), тест-смужки різних типів і інші засоби контролю.

Продукти лікувально-профілактичного харчування – дієтичне і дитяче харчування, БАДи, мінеральні води і т.п. [3, с. 241]

На сьогоднішній день аналізуючи забезпечення населення парафармацевтичними товарами можна виділити наступні варіанти для їх оптимізації:

1. Варто сформувати таку організаційну структуру управління, яка відповідає за забезпечення парафармацевтичними товарами, населення, яка взмозі попереджати причини виникнення неузгоджених рішень.

2. Потрібно чітко визначити стандарти оптимізації управління забезпеченням населення парафармацевтичними товарами.

3. Важливо застосовувати сучасні інформаційні технології на фармацевтичних підприємствах, а саме варто активно застосовувати зарубіжний досвід, що дозволить ефективно оптимізувати забезпечення населення парафармацевтичними товарами.

4. Варто удосконалити систему постачання методом обґрунтованого вибору компетентних постачальників. Крім того, необхідно оптимізувати процес закупівлі парафармацевтичних товарів за критерієм ціна/доступність; потрібно стандартизувати процес закупівлі на підставі розроблення керівництв процесів, стандартних робочих методик та ін.

5. Необхідно активно задіювати принципт клієнтингу – системи тривалих взаємовідносин між підприємствами та оптовими фірмами, аптеками на засадах вигідного існування партнерства та ділової прихильності.

6. Варто розробити та задіяти стандарти забезпечення населення парафармацевтичними товарами оптовими фармацевтичними фірмами

роздрібних аптечних закладів з метою гарантії клієнтам задекларованого підприємством – постачальником переліку додаткових переваг, які вони можуть отримати водночас із товаром.

7. Покращити процес забезпечення населення парафармацевтичними товарами підприємствах шляхом врахуванням чинників, які пов'язані з властивостями фармакологічної дії та чинників дистриб'юції на фармацевтичному ринку.

Окремо варто вказати на оптимізацію законодавства, що регулює парафармацію. Таким чином, необхідно внести чіткі зміни в Закон України «Про лікарські засоби», для більш точного розмежування цієї галузі [4]. Оскільки на даному етапі нормативно-правовий документ не містить визначення «парафармацевтика», при цьому включає в себе поняття «біологічно активна добавка». На сьогоднішній день, єдиний документ, який частково регламентує стан справ щодо парафармації є Закон України «Про якість та безпека харчових продуктів та продовольчої сировини» від 06.08.2005 р. № 2809-IV» [5]. Також, відповідно до закону «Про якість та безпека харчових продуктів та продовольчої сировини» виробництво парафармацевтичних коштів має відповідати міжнародним стандартам НАССР. НАССР визначає найбільш безпечні методи виробництва і зберігання сировини, регулює методи дистрибуції та роздрібною торгівлі, і запобігає виникненню критичних моментів на підприємствах.

Висновки: Таким чином, наявність проблем, які стосуються забезпечення населення парафармацевтичними товарами, ще раз підтверджує необхідність подальшого розвитку, удосконалення та оптимізації діяльності представників фармацевтичної галузі з використанням сучасних елементів забезпечення населення парафармацевтичними товарами.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

Енциклопедичний тлумачний словник фармацевтичних термінів: українсько-латинсько-російсько-англійський: навч. посіб. для студ. вищих навч. закладів / уклад.: І. М. Перцев, Є. І. Світлична, О. А. Рубан та ін.; за ред. проф. В. П. Черних. – Вінниця : Нова Книга, 2014. – 824 с.

Фармацевтичне право та законодавство. Примірний програма навчальної дисципліни підготовки фахівців другого (магістерського) рівня вищої освіти кваліфікації освітньої «Магістр фармації» / А.А. Котвицька, І.В. Кубарева, А.В. Волкова та ін. – Київ, 2018. – 17 с.

Фармацевтичні та медико-біологічні аспекти ліків: навч. посібн. / І.М Перцев, О.Х. Пімінов, М.М. Слободянюк [та ін.]; за ред. І.М. Перцева. – Видання друге, перероблене та доповнене. – Вінниця: Нова Книга, 2017. – 728 с.

Про лікарські засоби. Закон України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/123/96-%D0%B2%D1%80#Text>.

Про якість та безпека харчових продуктів та продовольчої сировини. Закон України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2809-15#Text>

Shostak Lyubov Gennadyevna

Kyiv International University
(Kyiv, Ukraine)

Milskiy Vitaliy Igorovich

Kyiv International University
(Kyiv, Ukraine)

WAYS TO OVERCOME THE PROBLEMS OF PROVIDING THE POPULATION WITH PARAPHARMACEUTICAL GOODS

Abstract: the article considers the optimization of parapharmaceuticals for the drug market in Ukraine. The need to improve parapharmaceuticals as adjunctive therapy in the treatment of diseases of varying severity.

Keywords: parapharmacy, parapharmaceuticals, parapharmaceutical products.